

A portrait of Jonas Kaufmann, a man with dark, curly hair and a beard, wearing a dark jacket over a white shirt. He is looking directly at the camera with a serious expression, resting his chin on his hand.

JONAS KAUFMANN

SPECIALE GAST:
EVA-MARIA WESTBROEK

A portrait of Eva-Maria Westbroek, a woman with long, wavy brown hair, wearing a dark lace dress and large earrings. She is smiling and resting her chin on her hands.

HOLLAND FESTIVAL

INHOUD

CONTENTS

INFO & CREDITS 02

PROGRAMMA

PROGRAMME 03

GROTE ZANGERS 04

TOP SOLOISTS 05

PROGRAMMATOELICHTING 06

PROGRAMME NOTES 10

OVER DE ARTIESTEN 13

ABOUT THE ARTISTS 16

TEKSTEN

TEXTS 19

HOLLAND FESTIVAL 2017 36

WORD VRIEND

JOIN US 38

COLOFON

COLOPHON 40

INFO

ZO 4.6

SUN 4.6

aanvang starting time

15:00

3 pm

locatie venue

Het Concertgebouw

duur running time

1 uur 45 minuten, inclusief een pauze

1 hour 45 minutes, including one interval

CREDITS

muziek music

Giuseppe Verdi, Richard Wagner

dirigent conductor

Jochen Rieder

tenor tenor

Jonas Kaufmann

sopraan soprano

Eva-Maria Westbroek

uitvoering music performed by

Residentie Orkest

musici musicians

– 1^e viool 1st violin

Lucian-Leonard Raiciof (concertmeester concert master), Ilya Warenberg, Naomi Bach, Orges Caku, Yuki Hayakashi, Agnes Houtsmuller, Momoko Noguchi, Mara Oosterbaan, Jan Paul Tavenier, Ronald Touw, Pieter Verschuijl, Myrte van Westerop,

Valentina Bernardone, Anne-Marie Volten

– 2^e viool 2nd violin

Janet Krause, Faina Makhtina, Justyna Briefjes, Barbara Krimmel, Ben Legebeke, Alexandra Mashina, Sergiy Starzhynskiy, Cato Went, Yeeeun Ha, David Pablo Bellido Herrero, Nadia Frissen, Gideon Nelissen

– altviool viola

Timur Yakubov, Jacomine Punt, Moira Bette, Jan Buizer, Sevilya Hendrickx, Elisabeth Runge, Tanja Trede, Itkeke Wijbenga, Joosop Ahun, Cristina Blanco

– cello cello

Gideon den Herder, Mileva Fialova, Caecilia van Hoof, Justa de Jong, Miriam Kirby, Tom van Lent, Sven Weyens, David Bordeleau

– contrabas double bass

Quirijn van Regteren Altena, Roelof Meijer, Harry Donders, Astrid Schrijner, Jos Tieman, Jasper Tjallingii, Dani Maestro Jimenez

– fluit flute

Martine van der Loo, Dorine Schade, Claire Chabrier

– hobo oboe

Roger Cramers, Hilje van der Vliet, Theo Peeters, Ivan Cheng

– klarinet clarinet

Arno Stoffelsma, Jasper Grijpink, Tom Wolfs, Rianne Hofman

– fagot bassoon

Dorian Cooke, Erik Reinders, James Aylward, Susan Brinkhof

– hoorn French horn

Ron Schaaper, Mirjam Steinmann, Elizabeth Chell, Christiaan Beumer

– Wagnertuba Wagner tuba

Rene Pagen, Mariëlle van Pruijssen, Miek Laforce, Fred Molenaar

– trompet trumpet

Huug Steketee, Robert-Jan Hoffman, Carlos Alves Da Cunha, Marc Busscher

- bastrompet bass trumpet
- Timothy Dowling
- trombone trombone
- Arno Schipdam, Sebastiaan Kemner, Twan Dubbers, Wouter Iseger
- tuba tuba
- * Ries Schellekens
- pauken timpani
- Chris Leenders
- slagwerk percussion
- Martin Ansink, Ron Colbers, Niels Verbeek, Axel de Wulf
- harp harp
- Ernestine Stoop, Astrid Haring

wereldpremière world premiere

Aida, Caïro, 24 december 1871

La forza del destino, Milaan,
27 februari 1869

Don Carlo, Parijs, 11 maart 1867

Otello, Milaan, 5 februari 1887

Rienzi, Dresden, 20 oktober 1842

Die Walküre, München, 26 juni 1870

PROGRAMMA

PROGRAMME

Giuseppe Verdi (1813-1901)

uit from *Aida* (1871):

- Preludio
- Scena e romanza 'Se quel guerrier io fossi! ... Celeste Aida' (akte act I)

uit from *La forza del destino* (1862):

- Ouverture
- Scena e romanza 'La vita è inferno all'infelice ... O tu, che in seno agli angeli' (akte act III)

uit from *Don Carlo* (1884):

- Scena ed aria 'Tu che le vanità' (akte act V)

Otello, *Preludio* (1887)

uit from *Otello* (1887):

- Già nella notte densa (akte act I, scène scene 3)

pauze interval

Richard Wagner (1813-1883)

uit from *Rienzi* (1842):

- Ouverture

uit from *Die Walküre* (1870):

- akte act I, scène scene 3

GROTE ZANGERS

door Kasper Jansen

Het jubilerende Holland Festival viert zijn vocale traditie tijdens een operaconcert met twee topsolisten: tenor Jonas Kaufmann en sopraan Eva-Maria Westbroek. Tal van wereldberoemde zangers gingen hen voor in voorstellingen en concerten met klassiek, eigentijds en niet-westers repertoire. Zo waren er optredens van Elisabeth Schwarzkopf, Kathleen Ferrier, Peter Pears, Ramon Vinay, Dietrich Fischer Dieskau, Joan Sutherland, Cathy Berberian, Gré Brouwenstijn, Teresa Berganza, Grace Bumbry, Amal Maher (eerbetoon aan Oum Kalthoum), Fairuz, Abida Parveen, Eva-Maria Westbroek, Dawn Upshaw en vele anderen.

Legendarisch is het optreden van Maria Callas op zaterdag 11 juli 1959 in het Amsterdamse Concertgebouw. Ze zong aria's van Spontini, Verdi en Bellini. De opname daarvan is nog steeds op cd verkrijgbaar. De nu door Eva-Maria Westbroek gezongen aria 'Tu che le vanità' uit Verdi's *Don Carlo* zong Callas toen ook.

TOP SOLOISTS

by Kasper Jansen

In this jubilee year, the Holland Festival is celebrating its vocal tradition with an opera concert featuring two top soloists: tenor Jonas Kaufmann and soprano Eva-Maria Westbroek. They follow in the footsteps of numerous world-famous singers who have taken part in performances and concerts with classical, contemporary and non-western repertoire. There have been performances by Elisabeth Schwarzkopf, Kathleen Ferrier, Peter Pears, Ramon Vinay, Dietrich Fischer Dieskau, Joan Sutherland, Cathy Berberian, Gré Brouwenstijn, Teresa Berganza, Grace Bumbry, Amal Maher (tribute to Oum Kalthoum), Fairuz, Abida Parveen, Eva-Maria Westbroek, Dawn Upshaw and many others.

Maria Callas' performance at Amsterdam's Concertgebouw on Saturday 11 July 1959 is legendary. She sang arias by Spontini, Verdi and Bellini, accompanied by the Concertgebouw Orchestra conducted by Nicola Rescigno. The recording is still available on CD. Callas also sung the aria 'Tu che le vanità' from Verdi's *Don Carlo*, which is being sung this concert by Eva-Maria Westbroek.

PROGRAMMATOELICHTING

door Kasper Jansen

AIDA

Preludio

'Se quel guerrier io fossi! ... Celeste Aida' (akte I)

Aida (1871) is de bekendste opera van Giuseppe Verdi, vooral vanwege de spectaculaire triomfmars van de Egyptische legerleider Radamès na het verslaan van de Ethiopiërs. Maar voor het overige is *Aida* een intiem werk met slechts enkele solistische zangers op het toneel. Al na anderhalve minuut, als de hogepriester heeft gezegd dat het leger tegen de Ethiopiërs moet optrekken, zingt Radamès zijn eerste scène met de wereldberoemde stralende aria 'Celeste Aida', waarin hij zijn liefde voor de hemelse Aida belijdt.

Aida blijkt later de dochter van de door Radamès verslagen Ethiopische koning Amonasro. Als zij willen vluchten en Radamès hen de weg wijst, wordt hij ter dood veroordeeld wegens hoogverraad. De opera eindigt met een duet van de levend begraven Radamès en Aida, die zijn grafkamer wist binnen te dringen. Die slotscène is Verdi's antwoord op de 'Liebestod' in Wagners *Tristan und Isolde* (1865): 'Morir per me d'amore': sterven voor mij uit liefde.

LA FORZA DEL DESTINO

Overture

De overture van Verdi's opera *La forza del destino* ('De kracht van het noodlot', 1862) wordt beschouwd als zijn beste. De in 1869 opnieuw gecomponeerde overture is uitgegroeid tot zelfstandig concertrepertoire: onverbiddelijke muziek, wervelend en dramatisch in grote stijl.

'La vita è inferno all'infelice ... O tu, che in seno ali angeli' (akte 3)

In de derde akte van deze vaak bizarre opera, naar een Spaans verhaal van de hertog van Rivas en *Wallensteins Lager* van Schiller, beklaagt de gekwelde Don Alvaro zich over zijn ongeluk. In een fataal ongeluk heeft hij de dood veroorzaakt van de markies van Calatrava, de vader van zijn geliefde Leonora. Zij zit nu in het klooster van de Madonna van de Engelen. Eerder vond zijn vader de dood op het schavot. 'Het leven is een hel voor de ongelukkige O gij, die tussen de engelen woont', smeekt hij Leonora, 'heb medelijden met mij.'

DON CARLO

'Tu che le vanità' (akte V)

'Tu che le vanità' ('Jij, die de ijdelheid van de wereldse pracht kent') uit *Don Carlo* (1884), de Italiaanse versie van de oorspronkelijk Franse opera *Don Carlos* naar Schiller (1867), is een aria uit de vijfde en laatste akte, gezongen door de totaal ontgoochelde Elisabeth. De Franse prinses Elisabeth zal trouwen met de Spaanse kroonprins Carlo. Maar zijn vader Filips maakt haar tot zijn koningin, zodat ze officieel de stiefmoeder wordt van haar geliefde. De Inquisitie regeert. Carlo, op de hand van de opstandige Nederlanden, belandt in de gevangenis. Al Elisabeths dierbaren ontvallen haar. Gedesillusioneerd neemt ze afscheid van alles, van Frankrijk, van haar jeugd, van haar gouden dromen, van de liefde. 'Mijn hart heeft één wens, de vrede van de dood.'

OTELLO

Preludio

Verdi's opera *Otello* (1887) is na *Aida* (1871) een indrukwekkende toegift op zijn omvangrijke opera-oeuvre. Slechts met veel moeite wisten librettist Arrigo Boito en uitgever Ricordi Verdi na de voltooiing van zijn *Requiem* (1874) te bewegen tot een opera naar *Othello* (1603-1604) van de door Verdi zo bewonderde Shakespeare.

Het aan Verdi toegeschreven Preludio voor zijn opera *Otello* is een curiosum. Hij zou het manuscript cadeau hebben gegeven aan de familie Spada na de Romeinse première van *Falstaff*. Een uitvoering voorafgaande aan de opera was kennelijk voor Verdi onvoorstelbaar. Riccardo Chailly zette het Preludio op een cd met 'Verdi discoveries'. *Otello* begint met een overweldigende stormscène voor orkest en koor, waarin het schip van Otello in de haven van Cyprus terugkeert na een overwinning van de Venetianen op de Turken.

OTELLO

'Gia nella notte densa' (akte I, scène 3)

In het liefdesduet 'Gia nella notte densa', het slot van de eerste akte, klinkt al het noodlottige einde van de opera door: 'Laat de dood komen, moge de extase van deze omarming het hoogtepunt vormen.' De wraakzuchtige intrigant Jago, door Cassio in rang gepasseerd, laat op listige wijze en met veel psychologisch inzicht Otello denken dat zijn vrouw Desdemona de minnares van Cassio is.

De verpletterende tragiek van Desdemona is dat ze, wanneer ze uiteindelijk door Otello wordt gewurgd, in haar onschuld geen idee heeft van het hoe en waarom daarvan. Van het perfide web van suggesties en

verdachtmakingen dat Jago heeft geweven om de gekmakende jaloezie van Otello op te wekken, weet zij niets. Als Otello Jago's vileine complot beseft, steekt hij zichzelf dood.

RIENZI

Ouverture

Richard Wagner schreef *Rienzi, der Letzte der Tribunen*, zijn derde voltooide opera, in de jaren 1837-1840 in de bruisende stijl van de 'grand opéra' met veel marsen, massa-scènes, koren, een uitvoerig ballet en roerige finales. De lange ouverture geeft er een enerverend beeld van. De vijf uur durende opera over de Romeinse volkstribuun Cola di Rienzo was oorspronkelijk bedoeld voor Parijs, maar ging in 1842 in première in Dresden. Wagners eerste succes wordt nog hoogstzelden uitgevoerd en werd later door Wagner zelf ook niet geschikt bevonden voor zijn eigen theater in Bayreuth. In 2013, ter gelegenheid van zijn 200e geboortjaar, klonk *Rienzi* flink bekort in de Bayreuther Oberfrankenhalle.

DIE WALKÜRE

akte I, scène 3

'Ein Schwert verhieß mir der Vater'

'Winterstürme'

'Du bist der Lenz'

Die Walküre, de tweede opera in de vierdelige cyclus *Der Ring des Nibelungen*, begint met onweer, donder en bliksem. De opgejaagde Siegmund zoekt een schuilplaats in het woud en vindt een huis. Binnen is Sieglinde, de vrouw van Hunding, die hem zojuist heeft achtervolgd. Tussen Siegmund en Sieglinde ontstaat een sterke erotische spanning. Hunding komt thuis: maar het gastrecht verplicht hem Siegmund onderdak te verschaffen; de volgende dag zal er een duel komen. Sieglinde geeft Hunding een slaapdrank. Siegmund en Sieglinde ontdekken dat ze een tweeling zijn en vieren dat in een lange lentedag met hartstochtelijke incestueuze seks die hen één maakt.

De liefdesnacht van Siegmund en Sieglinde heeft verstrekkende gevolgen. De godin Fricka dwingt haar man Wotan de incest te bestraffen. Wotan versplintert het zwaard Nothung, dat hij zelf voor Siegmund had achtergelaten in het huis van Hunding. Deze kan nu Siegmund doden. Sieglinde baart later zijn zoon, de held Siegfried. Hij wordt aan het slot van de cyclus, in *Götterdämmerung* gedood en zijn brandstapel steekt het Walhalla aan. Het vuur maakt een eind aan de immorele wereld van helden en goden.

JONAS KAUFMANN (ANDREA CHÉNIER), EVA-MARIA WESTBROEK
(MADDALENA) IN OPERA ANDREA CHÉNIER, © BILL COOPER

PROGRAMME NOTES

by Kasper Jansen

AIDA

Preludio

'Se quel guerrier io fossi! ... Celeste Aida' (act I)

Aida (1871) is Giuseppe Verdi's most well-known opera, particularly famous for the Egyptian army commander Radamès' spectacular triumphal march after defeating the Ethiopians. Apart from this, *Aida* is an intimate work with just a few solo singers on stage. After only one and a half minutes, when the high priest says that the army must march against the Ethiopians, Radamès sings his first scene, the world-famous aria 'Celeste Aida', in which he professes his love for heavenly Aida.

It subsequently turns out that Aida is the daughter of the Ethiopian king Amonasro, who was defeated by Radamès. When they attempt to flee, Radamès shows them the way and is sentenced to death for treason. The opera ends with Radamès sealed in a vault to die. There he finds Aida, who has managed to smuggle herself in, and they sing a duet. This final scene is Verdi's answer to the 'Liebestod' in Wagner's *Tristan und Isolde* (1865): 'Morir per me d'amore': die for me out of love.

LA FORZA DEL DESTINO

Overture

The overture of Verdi's opera *La forza del destino* ('The Power of Destiny', 1862) is considered his best. He revised it in 1869, and it has since become concert repertoire in its own right: it is unrelenting music in grand style, dazzling and dramatic.

'La vita è inferno all'infelice ... O tu, che in seno ali angeli' (act 3)

In the third act of this often bizarre opera, based on a Spanish story about the Duke of Rivas and Schiller's *Wallensteins Lager*, the tormented Don Alvaro laments his misfortune. By a fatal accident he has caused the death of the Marquis of Calatrava, his beloved Leonora's father. She has taken refuge in the convent of the Madonna of the Angels. Earlier his father had died on the scaffold. 'Life is a hell to the unfortunate. ... Oh, you who have ascended ... to the bosom of the angels,' he begs Leonora, 'have pity on me!'

DON CARLO

'Tu che le vanità' (act V)

'Tu che le vanità' ('You who knew the emptiness of the pomp of this world') from *Don Carlo* (1884), the Italian version of the originally French opera *Don Carlos* based on a play by Schiller (1867), is an aria from the fifth and final act, sung by a totally downcast Elisabeth. The French princess Elisabeth was supposed to marry the Spanish Crown Prince Carlo. But his father Philip has made her his queen, so she is now her lover's stepmother. It was the height of the Inquisition. Carlo has been imprisoned for defending the rebellious Low Countries. Elisabeth loses all her loved ones. Disillusioned, she bids farewell to everything – France, her childhood, her golden dreams, and love. 'My heart has only one wish left, which is the peace of death!'

OTELLO

Preludio

After the success of *Aida* (1871), Verdi's opera *Otello* (1887) was an impressive addition to his extensive operatic oeuvre. After Verdi completed his *Requiem* (1874), it was with great difficulty that the librettist Arrigo Boito and the publisher Ricordi managed to persuade him to compose an opera based on a work by Shakespeare, *Othello* (1603-1604).

The Preludio of *Otello* – attributed to Verdi – is a curiosity. The composer was said to have given the manuscript as a gift to the Spada family after *Falstaff's* Roman premiere. A performance prior to the opera was evidently unimaginable to Verdi. Riccardo Chailly recorded the Preludio on a CD entitled 'Verdi discoveries'. *Otello* begins with an overpowering storm scene for orchestra and choir, in which Otello's ship returns to the port of Cyprus after a Venetian victory over the Turks.

OTELLO

'Gia nella notte densa' (act I, scene 3)

Even the love duet 'Gia nella notte densa', at the end of the first act, presages the fateful end of the opera: 'Let death come now, that in the ecstasy of this embrace I meet my hour of hours!' With great psychological insight, the vengeful and scheming Iago – who was passed over for promotion in rank in favour of Cassio – cunningly convinces Otello that his wife Desdemona is Cassio's mistress.

Desdemona's tragedy is that when Otello finally strangles her she has no idea of the underlying reasons. She is completely ignorant of the perfidious web of slurs and insinuations that Iago has spun to provoke Otello's crazed jealousy. When Otello realises Iago's vile plot, he commits suicide.

RIENZI

Ouverture

Richard Wagner wrote *Rienzi, der Letzte der Tribunen*, his third complete opera, between 1837 and 1840. It was written in the vibrant ‘grand opéra’ style, with many marches, crowd scenes, choirs, extensive ballet and turbulent finales. The long overture is an exciting foretaste of what is to come. The five-hour long opera about the Roman tribune Cola di Rienzo was originally supposed to have its premiere in Paris but instead opened in Dresden in 1842. Wagner’s first successful work is rarely performed, and Wagner himself later deemed it unfit for his own theatre in Bayreuth. In 2013, the bicentennial of Wagner’s birth, a trimmed version of *Rienzi* was performed in the Oberfrankenhalle in Bayreuth.

DIE WALKÜRE

act I, scene 3

‘Ein Schwert verhiß mir der Vater’

‘Winterstürme’

‘Du bist der Lenz’

Die Walküre, the second opera in the four-part cycle *Der Ring des Nibelungen*, starts with a raging storm, thunder and lightning. Siegmund flees into the forest and seeks shelter at a house. There he meets Sieglinde, who is married to Hunding, who had been pursuing him. A strong erotic attraction develops between Siegmund and Sieglinde. Hunding returns and is obliged to grant Siegmund the hospitality demanded by custom, but they are to duel the next day. Sieglinde drugs Hunding’s drink, sending him to sleep. Siegmund and Sieglinde realise they are twins, which they celebrate in the long spring night with passionate incestuous sex that makes them one.

Siegmund and Sieglinde’s romance has far-reaching consequences. The goddess Fricka forces her husband Wotan to punish this incest. Wotan shatters the sword Nothung, which he himself had left for Siegmund in Hunding’s house. Hunding is now able to kill him. Sieglinde later bares Siegmund’s son, the hero Siegfried. He is slain at the end of the fourth part of the cycle, *Götterdämmerung*, and his funeral pyre sends Valhalla up in flames. The fire puts an end to the immoral world of heroes and gods.

OVER DE ARTIESTEN

Jonas Kaufmann is een van de beroemdste tenoren van deze tijd. Hij treedt overal ter wereld op in de belangrijkste opera-huizen en concertzalen en imponeert met zijn krachtige, donkergetinte mannelijke stemgeluid. Dat past volledig bij zijn imposante filmsteruiterlijk. Hij is in alle opzichten de ideale zanger en ook als acteur overtuigend en geloofwaardig in zijn rollen. Kaufmann zingt intens en gepassioneerd, superieur en soeverein. Hij is een ware operaheld, gevierd als geen andere. Kaufmann (München, 1969) groeide op in een gezin van muziekliefhebbers, zag al jong veel opera, zong in koren, kreeg pianoles en overwoog zanger te worden. Hij begon toch een wiskundestudie, maar schakelde alsnog over naar zingen. Het ideaal voor een Duitse tenor was destijds de tragisch jong overleden Fritz Wunderlich met zijn heldere, lichte, lyrische stem, zo geschikt voor Mozart. Pas toen Kaufmann stopte met te proberen om aan de verwachtingen van anderen te voldoen en zijn eigen baritonachtige stem ging gebruiken, ontstond de heroïsche Jonas Kaufmann die wij nu kennen en die de 'lichte lyriek' achter zich heeft gelaten. 'Baritenor', zo wordt zijn zeldzame stemvak ook genoemd.

De operacarrière van Jonas Kaufmann begon bij de operahuizen van Saarbrücken, Stuttgart, Zürich en Hamburg. Zijn eerste internationale ervaringen had hij in Milaan, Chicago, Parijs en Londen. Kaufmann omschrijft zijn succesvolle debuut in de Metropolitan Opera in New York in *La traviata* in 2006 als zijn definitieve doorbraak als internationale

operaster. Sindsdien is zijn agenda jaren tevoren volgeboekt. Hij heeft een veelzijdig repertoire, dat reikt van Duits, Frans en Italiaans operarepertoire tot oratoria, liederen en operette.

Het zwaartepunt van Kaufmanns repertoire ligt op het werk van Verdi (*Aida*, *Otello*, *Don Carlo*, *Il trovatore*, *La forza del destino*). Puccini (*Tosca*, *Manon Lescaut*), Wagner (*Die Walküre*, *Parsifal*, *Lohengrin*), Massenet (*Manon*, *Werther*) en Bizet (*Carmen*) van Bizet. Ook heeft hij een flinke en gevarieerde discografie opgebouwd met complete opnames van *Aida*, *Madama Butterfly*, *Fidelio*, *Carmen* en *Die Walküre* en live opnames (*Königskinder*, *Tosca*, *Werther*, *Carmen*, *Faust* *Don Carlo*, *Cavalleria rusticana* / *Pagliacci*, *Andrea Chenier*). Naast populair repertoire ('Du bist die Welt für mich', 'Dolce Vita') zong hij Wagners *Wesendonck-Lieder* en alle zes de liederen (drie voor tenor en drie voor bariton) in Mahlers *Das Lied von der Erde*. Een hoogtepunt in zijn oeuvre is zijn opname van Siegmunds 'Schwerterzählung' in *Die Walküre*: met ontzagwekkende orkaankracht en extreem langdurig roept hij in hoogste nood zijn vader aan: 'Wälse! Wälse!' Het is schrikwekkend en hartverscheurend.

De sopraan **Eva-Maria Westbroek** debuteerde in 2006 in het Holland Festival met een fenomenale en hartstochtelijk toegejuichte titelrol in de opera *Lady Macbeth van Mtsensk* van Dmitri Sjostakovitsj van De Nationale Opera. Kenmerkend voor het zingen en acteren van Eva-Maria Westbroek (1970) zijn de enorme inzet en haar gedreven en gevarieerde expressie. Zo zong ze bij De Nationale Opera in Berlioz' *Les Troyens* de furieuze Cassandra die de ondergang van Troje voorspelt.

Westbroek werd opgeleid aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag. Van 1999 tot 2006 zong ze bij de Staatsoper in Stuttgart in werk van onder anderen Wagner, Mozart, Schreker, Offenbach en Smetana. In Parijs zong ze in Poulencs *Les dialogues des Carmélites* en in Strauss' *Elektra* (Chrysothemis). Tijdens de ZaterdagMatinee in Het Concertgebouw zong ze met veel bijval in *Andrea Chénier* van Giordano, *La Wally* van Catalani en *La fanciulla del West* van Puccini, waarin ze ook bij De Nationale Opera optrad. In 2008 zong Eva-Maria Westbroek in de complete eerste akte van *Die Walküre* van Wagner de rol van Sieglinde met overweldigend succes bij het Concertgebouworkest onder leiding van Bernard Haitink. Sieglinde is een van haar vaakst gezongen en grootste rollen. Ze zong Sieglinde onder meer in Frankfurt, Aix-en-Provence, Salzburg, San Francisco, Valencia, Londen, Berlijn en Bayreuth. Als Sieglinde maakte ze in 2011 naast Jonas Kaufmann als Siegmund haar debuut bij de Metropolitan Opera in New York. *The New York Times* prees haar 'rijke, gevoelvulde, wellustige optreden en haar grote, heldere zingen.' In de reprise een jaar later zong ze Sieglinde samen met haar man Frank van Aken, die inviel als Siegmund. In Dresden zongen Westbroek en Van Aken de titelrollen in Wagners *Tristan und Isolde*. In 2011 zong Eva-Maria Westbroek voor een dolenthousiast publiek in het Londense Royal Opera House de titelrol in de wereldpremière van de opera *Anna Nicole* van Mark-Anthony Turnage. Over de 23-jarige stripper, die trouwde met een 89-jarige oliemiljardair, die na een jaar overleed. Eigentijdse opera over een gerucht makende affaire, Westbroek durfde het aan en triomfeerde.

Het **Residentie Orkest** is sinds het begin betrokken bij het Holland Festival. In 1948 dirigeerde de 29-jarige Leonard Bernstein, 'een komeet uit een andere wereld', met stormachtig succes twee concerten in het Scheveningse Kurhaus. Ook Carl Schuricht en Charles Münch stonden dat jaar voor het orkest, dat het jaar daarop met dirigent Ernest Ansermet het Holland Festival opende.

Het orkest gaf zijn eerste officiële concert in 1904 onder leiding van oprichter Henri Viotta. Latere chef-dirigenten waren onder anderen Peter van Anrooy, Carl Schuricht, Hans Vonk, Jevgeni Svetlanov en Jaap van Zweden. Onder Willem van Otterloo (1949-1974) groeide het Residentie Orkest uit tot een internationaal befaamde rechtstreekse rivaal van het Concertgebouworkest.

Op het repertoire van het Residentie Orkest stond veel eigentijdse en Nederlandse muziek. Componisten die eigen werk dirigeerden waren onder anderen Richard Strauss, Igor Stravinsky, Pierre Boulez en Bruno Maderna. In 1973 ontketende Nikolaus Harnoncourt bij het Residentie Orkest met zijn 'authentieke' uitvoering van Bachs Matthäus-Passion een revolutie in de Nederlandse passiepraktijk: twee klein bezette orkesten, twee koren, duidelijk van elkaar gescheiden, wat snellere tempi en 'spelen wat er staat', zoals hij het samenvatte. Eén keer per jaar begeleidt het orkest een productie van De Nationale Opera.

De Duitse dirigent **Jochen Rieder** (1970) deed na zijn muzikale opleiding veel ervaring op in een aantal functies bij theaters in Karlsruhe, Bremen en Zürich. Hij werkte in 2001 en 2002 ook als assistent van dirigent Christian Thielemann bij *Die Meistersinger von Nürnberg* in het

Festspielhaus in Bayreuth. Naast het dirigeren van orkestrepertoire ontwikkelde hij een hechte muzikale vriendschap met tenor Jonas Kaufmann. Rieder dirigeerde met veel theatraal en dramatisch gevoel een aantal van zijn plaatopnamen en talloze van zijn operaconcerten bij vele bekende orkesten, zoals in Londen, Milaan, Praag, Zürich, Wenen, Moskou, München en Sydney.

ABOUT THE ARTISTS

Jonas Kaufmann is one of the world's most celebrated tenors. He performs in major opera houses and concert halls across the world, and his powerful, dark-toned masculine voice is impressive. It perfectly suits his imposing film star appearance. Kaufmann is an excellent singer in every respect, who also plays his roles convincingly and credibly. His singing is intense and passionate, superior and sovereign - he is a true opera hero, and is uniquely acclaimed.

Kaufmann (born in Munich in 1969) grew up in a family of music lovers, went to many operas from a young age, sang in choirs, had piano lessons and considered becoming a singer. He was going to study mathematics, but decided to switch to singing instead. At the time the model for German tenors was Fritz Wunderlich, who had died tragically young, with his clear, light, lyrical voice, which was so perfectly suited to Mozart. It was only when Kaufmann stopped to sound like what people expected a lyric tenor to sound like and started using his own baritone-like voice that the heroic Jonas Kaufmann we now know could come into his own and leave 'light lyric sound' behind. Some say that his rare voice type is a 'baritenore'.

Jonas Kaufmann's operatic career started at the opera houses of Saarbrücken, Stuttgart, Zurich and Hamburg. First international appearances took place in Milano, Chicago, Paris and London. Kaufmann describes his successful debut at the Metropolitan Opera in New York in *La traviata* in 2006 as his definitive breakthrough as an international opera

star. Since then his diary has been fully-booked for years in advance. His repertoire is versatile, he is equally at home in the German, Italian and French operatic repertoire as well as in oratorio, artsong and operetta.

The core of his repertoire are the operas by Verdi (*Aida*, *Otello*, *Don Carlo*, *Il trovatore*, *La forza del destino*), Puccini (*Tosca*, *Manon Lescaut*), Wagner (*Die Walküre*, *Parsifal*, *Lohengrin*), Massenet (*Manon*, *Werther*) and Bizet (*Carmen*).

Jonas Kaufmann has an extensive and varied discography, which includes complete recordings of *Aida*, *Madama Butterfly*, *Fidelio*, *Carmen* and *Die Walküre*, and many live performances on DVD (*Königskinder*, *Tosca*, *Werther*, *Carmen*, *Faust*, *Don Carlo*, *Cavalleria rusticana* / *Pagliacci* *Andrea Chenier*). In addition to popular repertoire ('Du bist die Welt für mich', 'Dolce Vita'), he sang Wagner's *Wesendonck Lieder* and all six songs (three for tenor and three for baritone) in Mahler's *Das Lied von der Erde* for the first time. One highlight in his discography is his recording of Siegmund's 'Schwerterzählung' in *Die Walküre*: in dire need, his protracted call to his father is tempestuously mighty: 'Wälse! Wälse!' It is terrifying and heartbreaking.

The soprano **Eva-Maria Westbroek** made her debut at the Holland Festival in 2006 with a phenomenal and passionately acclaimed title role in the Dutch National Opera production of Dmitri Shostakovich's opera *Lady Macbeth of Mtsensk*. Eva-Maria Westbroek's (1970) tremendous commitment and passionate and varied expression characterises her singing and acting. She sang a furious Cassandra, predicting Troy's downfall, in the Dutch National Opera's production of Berlioz's

Les Troyens. Westbroek trained at the Royal Conservatoire in The Hague. From 1999 to 2006 she sang at the Staatsoper Stuttgart in work by artists including Wagner, Mozart, Schreker, Offenbach and Smetana. In Paris she sang in Poulenc's *Les Dialogues des Carmélites* and in Strauss' *Elektra* (as Chrysothemis). She sang in Giordano's *Andrea Chénier*, Catalani's *La Wally* and Puccini's *La Fanciulla del West* to great acclaim at The Concertgebouw's ZaterdagMatinee, which she also performed with the Dutch National Opera. Eva-Maria Westbroek enjoyed major success in 2008, singing the role of Sieglinde in the entire first act of Wagner's *Die Walküre*, accompanied by the Concertgebouw Orchestra conducted by Bernard Haitink. Sieglinde is one of her most frequently sung and biggest roles. She has performed Sieglinde in Frankfurt, Aix-en-Provence, Salzburg, San Francisco, Valencia, London, Berlin and Bayreuth. She made her debut at the Metropolitan Opera in New York in 2011 as Sieglinde, alongside Jonas Kaufmann as Siegmund. *The New York Times* praised her 'rich, soulful, sensual performance and her grand, clear singing.' In the reprise a year later, she sang Sieglinde with her husband Frank van Aken, who stood in as Siegmund. Westbroek and Van Aken sang the title roles in Wagner's *Tristan und Isolde* in Dresden.

She sang the title role in the world premiere of Mark-Anthony Turnage's opera *Anna Nicole* to an enthusiastic audience at London's Royal Opera House in 2011. It was about the 23-year-old stripper who married an 89-year-old oil billionaire, who died a year later. Westbroek took on a contemporary opera about a controversial affair and triumphed.

The Hague Philharmonic has been involved with the Holland Festival from its inception. A 29-year-old Leonard Bernstein – 'a comet from another world' – conducted two enormously successful concerts at the Kurhaus in Scheveningen in 1948. In that same year Carl Schuricht and Charles Münch also conducted the orchestra, which opened the Holland Festival with conductor Ernest Ansermet the following year.

The orchestra performed its first official concert in 1904, conducted by founder Henri Viotta. Subsequent chief conductors include Peter van Anrooy, Carl Schuricht, Hans Vonk, Yevgeny Svetlanov and Jaap van Zweden. With Willem van Otterloo (1949-1974), The Hague Philharmonic Orchestra has grown into an internationally renowned orchestra, on a par with the Royal Concertgebouw Orchestra. The Hague Philharmonic's repertoire features much contemporary and Dutch music. Composers who conducted their own work include Richard Strauss, Igor Stravinsky, Pierre Boulez and Bruno Maderna. In 1973 Nikolaus Harnoncourt conducted The Hague Philharmonic playing his 'authentic' performance of Bach's St. Matthew Passion. It revolutionised Dutch passion performances: two small orchestras, two choirs – clearly separated from each other, slightly faster tempos and 'playing what is written', as he summarised it. Once a year the orchestra accompanies a production of the Dutch National Opera.

After his musical training, the German conductor **Jochen Rieder** (1970) gained a great deal of experience in several roles at theatres in Karlsruhe, Bremen and Zurich. He was conductor Christian Thielemann's assistant in *Die Meistersinger von*

Nürnberg at the Bayreuth Festspielhaus in 2001 and 2002. He has also developed a close musical friendship with the tenor Jonas Kaufmann. Rieder has conducted his album recordings and opera concerts with much theatrical and dramatic feeling and with many famous orchestras, including London, Milan, Prague, Zurich, Vienna, Moscow, Munich and Sydney.

TEKSTEN TEXTS

Giuseppe Verdi
Aida

ATTO PRIMO

SCENA PRIMA

RADAMÈS
Se quel guerrier
Io fossi! se il mio sogno
Si avverasse! Un esercito di prodi
Da me guidato, e la vittoria e il
plauso
Di Menfi tutta! E a te, mia dolce
Aida,
Tornar di lauri cinto...
Dirti: per te ho pugnato e per te
ho vinto!

Celeste Aida, forma divina,
Mistico serto di luce e fior,
Del mio pensiero tu sei regina,
Tu di mia vita sei lo splendor.

Il tuo bel cielo vorrei ridarti,
Le dolci brezze del patrio suol,
Un regal serto sul crin posarti,
Ergerti un trono vicino al sol.

Oh! Celeste Aida, forma divina,
Mistico raggio di luce e fior,
Del mio pensiero ecc.

AKTE I

EERSTE SCÈNE

RADAMÈS
Als ik die veldheer
zijn kon! Als mijn droom
bewaarheid werd! Een manhaftig
leger
door mij aangevoerd! En de zege
en het gejubel
van heel Memfis! En naar jou, mijn
beminde Aida,
gelauwerd terug te keren...
Je te zeggen: voor jou heb ik
gestreden
en voor jou heb ik overwonnen!

Hemelse Aida, goddelijke
gestalte,
mystieke krans van licht en
bloemen,
jij bent de vorstin van mijn
gedachten,
jij bent het licht van mijn leven.

Ik zou je jouw mooie hemel willen
teruggeven,
de zoele briesjes van je vaderland,
ik zou je haar met een
koningskroon willen tooien,
een troon voor je oprichten bij
de zon.

Hemelse Aida, goddelijke
gestalte,
mystieke krans van licht en
bloemen,
jij bent de vorstin van mijn
gedachten, etc.

bron: De Nationale Opera
vertaling: Janneke van der Meulen

ACT I

SCENE ONE

RADAMÈS
What if 'tis I am chosen?
Ah my dream be now
accomplished!
Of a glorious army
I the chosen leader; mine
glorious victory
By Memphis received in triumph!
To thee returned, Aida, my brow
entwined with laurel...
Tell thee, for thee I battled, for
thee I conquered!

Heav'nly Aida, beauty
resplendent,
Radiant flower blooming and
bright,
Queenly thou reignest o'er me
transcendent,
Bathing my spirit in beauty's light.

Would that thy bright skies once
more beholding,
Breathing the soft airs of thy
native land,
Round thy fair brow a diadem
folding,
Thine were a throne next the sun
to stand.

Heav'nly Aida, beauty
resplendent,
Radiant flower blooming and
bright;
Queenly thou reignest etc.

bron: opera.stanford.edu

ATTO TERZO

SCENA PRIMA

ALVARO

La vita è inferno all'infelice.
Invano morte desio!
Siviglia!
Leonora!
Oh, rimembranza! Oh, notte
Ch'ogni ben mi rapisti!
Sarò infelice eternamente, è
scritto.
Della natal sua terra il padre volle
spezzar l'estraneo giogo,
e coll'unirsi
All'ultima dell'Incas la corona
Cingere confidò. Fu vana impresa.
In un carcere nacqui;
M'educava il deserto;
Sol vivo perchè ignota
È mia regale stirpe!
I miei parenti
Sognaro un trono, e li destò la
scuri!
Oh, quando fine avran
Le mie sventure!
O tu che seno agli angeli
Eternamente pura,
Salisti bella, incolume
Dalla mortal jattura,
Non iscordar di volgere
Lo sguardo a me tapino,
Che senza nome ed esule,
In odio del destino,
Chiedo anelando,
Ahi misero, la morte d'incontrar.
Leonora mia, soccorrimi,
Pietà del mio penar!
Pietà di me!

AKTE 3

EERSTE SCÈNE

ALVARO

Het leven is voor de ongelukkige
een hel.
Vergeefs zoek ik de dood!
Sevilla!
Leonora!
O herinnering! O nacht
die mij van al wat goed was heeft
berooft!
Eeuwig is mijn lijden, zo is het
voorbeschikt.
Mijn vader wilde zijn geboorteland
bevrijden van het vreemde juk,
en door een verbond te sluiten
met de laatste der Inca's, hoopte hij
de kroon te winnen. Het was
vergeefs.
In een kerker werd ik geboren;
mijn opleiding was de wildernis.
Dat ik leef is enkel omdat
niemand weet heeft
van mijn koninklijke afkomst!
Mijn ouders
droomden van een troon, maar
werden door de bijl gewekt!
Oh, wanneer komt er een einde
aan mijn ongeluk!
Oh, jij die naar de engelen
voor eeuwig zuiver en
in schoonheid opgestegen bent,
onbereikbaar
voor sterfelijke rampspoed,
vergeet niet
je blik te wenden naar mij,
schamele,
die zonder naam als banneling
worstelt met het lot,
die hunkerend vraagt
in zijn ellende de dood te mogen
ontmoeten.
Mijn Leonora, help mij,
heb medelijden met mijn nood!
Heb medelijden met mij!

ACT 3

SCENE ONE

ALVARO

Life itself is hell to the sorrowful.
I seek my death in vain!
Seville!
Leonora!
Oh, the memory! Oh, night
when all I love was torn from me!
My sorrow shall have no end, it is
written so.
My father sought to free his native
land
from its foreign masters,
and, by alliance
with the last of the Incas, he
hoped
to win back his crown, but all in
vain!
I was born in a prison;
the desert was my only school;
I am alive today only because
my royal birth is known to none!
My parents
dreamed of a throne; the axe
awakened them!
Oh, when shall all my sorrows
come to an end!
O you who dwell among the
angels,
forever pure,
lovely and untouched now
by mortal sorrow,
do not forget
to look down on me,
who, exiled and nameless,
defying fate,
seek battle, like a wretched man,
hoping to find there death.
Leonora mine, help me,
take pity on my anguish!
Have pity on me!

bron: www.impresario.ch

vertaling: Margriet Agricola

ATTO QUINTO

SCENA ED ARIA

ELISABETTA

Tu che le vanità
conoscesti del mondo
e godi nell'avel
il riposo profondo,
s'ancor si piange in cielo,
piangi sul mio dolore,
e porta il pianto mio
al trono del Signor.

Carlo qui verrà! Sì!
Che parta e scordi omai.
A Posa di vegliar
sui giorni suoi giurai.
Ei segua il suo destin,
la gloria il traccerà.
Per me... la mia giornata
a sera è giunta già!

Francia, nobile suol,
sì caro a' miei verd' anni!
Fontainebleau!
Vêr voi schiude il pensier i vanni.
Eterno giuro d'amore
là Dio da me ascoltò,
e quest' eternità un giorno sol durò.

Tra voi, vaghi giardin
di questa terra ibéra,
se Carlo ancor dovrà
fermar i passi a sera,
che le zolle, i ruscelli,
i fonti, i boschi,
i fior con le lor armonie
cantino il nostro amor!

Addio! Addio, bei sogni d'ôr,
illusion perduta!
Il nodo si spezzò,
la luce è fatta muta!
Addio! addio verd' anni ancor!

Cedendo al duol crudel,
il cor ha un sol desir:
la pace dell'avel!

Tu che le vanità
conoscesti del mondo
e godi nell'avel
il riposo profondo,
s'ancor si piange in cielo,
piangi sul mio dolore,

AKTE 5

SCÈNE EN ARIA

ELISABETH

U die de ijdelheid
van de wereld gekend hebt
en die in het graf
diepe rust geniet,
als in de hemel nog geweend wordt,
ween dan om mijn verdriet
en breng mijn tranen
naar de troon van de Heer.

Carlo komt hier! Ja!
Dan moet hij weggaan en vergeten.
Ik heb Posa gezworen
over zijn leven te zullen waken.
Hij moet zijn lot volgen,
roem zal hem de weg wijzen.
En ik... mijn levensdagen
zijn al ten einde!

Frankrijk, nobel, dierbaar land
van mijn jonge jaren!
Fontainebleau!
Naar u slaan mijn gedachten hun
vleugels uit.
Daar heeft God mijn eed
van eeuwige liefde gehoord,
en die eeuwigheid duurde slechts
een dag.

En jullie, mooie tuinen
van dit Spaanse land,
als Carlo 's avonds nog
bij jullie mag verwijlen,
laten de gazons, de beekjes,
de fonteinen, de bosjes,
de bloemen in harmonie
dan onze liefde bezingen!

Vaarwel! Vaarwel, mooie gouden
dromen,
verloren illusie!
De band is verbroken,
het licht is verstoemd!
Vaarwel! Nogmaals vaarwel, mijn
jonge jaren!

Bezwijkend aan deze gruwelijke
pijn,
kent mijn hart nog slechts deze
wens:
de rust van het graf!

ACT 5

SCENE AND ARIA

ELISABETH

You who knew the emptiness of
the pomp of this world,
you who enjoy at last a sweet,
profound peace,
if one sheds tears even in heaven,
by weeping bring my tears to the
feet of the eternal one.

Carlos will come here! Yes! He
must leave, he must forget.
I have promised Posa to watch
over his life,
so that he follows his glorious,
blessed path.
For me... my task is done, and my
days are over!

France, noble land, so dear to me
in my youth!
Fontainebleau! My heart is filled
with your image.
It is there that God received our
eternal vow,
and its eternity lasted but a
moment.

Beautiful Spanish gardens, at this
hour pale and shadowy,
if Carlos should again pause in
your shade,
let your flowers, your lawns, your
fountains, your copses
sing to him of me in full voice!

Farewell! Farewell, golden dream,
illusion! phantom!
Every link binding me to earth is
broken!
Farewell, youth, love!

Giving out beneath the strain,
my heart has only one wish left,
which is the peace of death!

You who knew the emptiness of
the pomp of this world,
you who enjoy at last a sweet,
profound peace,
if one sheds tears even in heaven,

Ah, il pianto mio
reca a' piè del Signor!

U die de ijdelheid
van de wereld gekend hebt
en die in het graf
diepe rust geniet,
als in de hemel nog geweend wordt,
ween dan om mijn verdriet.
Leg mijn tranen
aan de voeten van de Heer!

by weeping bring my tears to the
feet of the eternal one.

bron: www.impresario.ch

bron: De Nationale Opera
vertaling: Jenny Tuin (1987)

ATTO PRIMO

SCENA TERZA

OTELLO

Già nella notte densa
S'estingue ogni clamore.
Già il mio cor fremebondo
S'ammana in quest'ampleso e si
rinsena.
Tuoni la guerra e s'inabissi il
mondo
Se dopo l'ira immensa
Vien quest'immenso amor!

DESDEMONA

Mio superbo guerrier! Quanti
tormenti,
Quanti mesti sospiri e quanta
speme
Ci condusse ai soavi
abbracciamenti!
Oh! com'è dolce il moromorare
insieme...
Te ne rammenti!
Quando narravi l'escule tua vita
E i fieri eventi ie i lunghi tuoi dolor,
Ed io t'udia coll'anima rapita
In quei spaventi e coll'estasi nel
cor.

OTELLO

Pingea dell'armi il fremito, la
pugna
E il vol gagliardo alla breccia mortal,
L'assalto, orribil edera, coll'ugna
Al baluardo e il sibilante stral.

DESDEMONA

Poi mi quidavi ai fulgidi deserti.
All'arse arene, al tuo materno
suol,
Narravi allor gli spasimi sofferti
E le catene e dello schiavo il duol.

OTELLO

Ingentilla di lacrime la storia
Il tuo bel viso e il labbro di sospir;
Scendean sulle mie tenebre la
gloria,
Il paradiso e gli astri a benedir.

DESDEMONA

Ed io vedea fra le tue tempie
oscur

AKTE I

DERDE SCÈNE

OTELLO

Reeds sterft in deze donkere
nacht elk hinderlijk rumoer weg.
Reeds komt mijn overprikkelend
hart in deze omhelzing to rust en
bezingning.
Laat de oorlog maar razen
en de wereld vergaan, als na
de immense gramschap deze
immense liefde komt!

DESDEMONA

Mijn trotse krijgsman! Ach,
hoeveel leed,
hoe vele droeve zuchten en
hoeveel hoop hebben ons
naar deze tedere omarmingen
gevoerd!
O, hoe zoet is het zo samen te
fluisteren...
Weet je nog wel?
Toen je vertelde van je dolende
bestaan, je wrede lotgevallen en
je lange lijden, en ik je aanhoorde,
met heel mijn wezen opgaand
in die schrikbeelden, met
geestdrift in mijn hart.

OTELLO

Ik schilderde het geweld der
wapens, het gevecht,
de koene stormloop op de
dodelijke bres, waarbij we, als
gruwelijk klimop met de nagels
aan 't bastion geklampt, de pijlen
hoorden suizen.

DESDEMONA

Dan voerde je me naar
verblindende woestijnen,
naar de verschroeide grond van je
geboorteland,
en je vertelde over ondergane
kwellingen, over je ketenen en
over slavenleed.

OTELLO

Tranen verzachtten onder mijn
verhaal je mooi gelaat, en
zuchten kwamen van je lippen;
over mijn trieste lot daalde de

ACT I

SCENE THREE

OTELLO

Now in the dark night
Is silenced every noise.
Now my throbbing heart
Is lulled in this embrace and
quieted.
Let war thunder and the world be
engulfed
If after infinite wrath
Comes this infinite love!

DESDEMONA

My proud warrior! How many
torments,
How many sad sighs and how
much hope
Have led us to these sweet
embraces!
Oh! How it is sweet to murmur
together...
Do you remember?
When you recounted the exile of
your life
And of daring deeds and your
long suffering
And I listened, with soul rapt
In those terrors, and with ecstasy
in my heart.

OTHELLO

I told of the clash of arms, the
battle
And the valiant rush into the
mortal breach,
The assault, clinging like ivy with
out nails
On the rampart, and the whistling
arrow.

DESDEMONA

Then you led me to the shining
deserts,
To the burning sands, to your
mother soil;
And told me of the torments
suffered,
And the chains and grief of
slavery.

OTHELLO

Ennobling my story with your tears

Splender del genio l'eterea beltà.

OTELLO

E tu m'amavi per le mie sventure
Ed io t'amavo per la tua pietà.

DESDEMONA

Ed io t'amavo per le tue sventure
E tu m'avai per la mia pietà.

OTELLO

Venga la morte! Mi colga
nell'estasi
Di quest'amplesso
Il momento supremo!
Tale è il gaudio dell'anima che
temo,
Temo che più non mi sarà
concesso
Quest'attimo divino
Nell'ignoto avvenir del mio
destino.

DESDEMONA

Disperda il ciel gli affanni
E Amor non muti col mutar
degli anni.

OTELLO

A questa tua preghiera
Amen risponda la celeste schiera.

DESDEMONA

Amen risponda.

OTELLO

Ah! la gioia m'innonda
Sì fieramente ... che ansante mi
giaccio ...
Un bacio ...

DESDEMONA

Otello!

OTELLO

Un bacio ... ancora un bacio.
Già la pleaide ardente in mar
discende.

DESDEMONA

Tarda è la notte.

OTELLO

Vien ... Venere splende.

DESDEMONA

Otello!

zegen neer
van roem, van 't paradijs en van
de sterren.

DESDEMONA

En ik zag tussen je donkere slapen
de eeuwige schoonheid van een
grote geest.

OTELLO

En jij beminde mij om mijn
beproevingen
en ik beminde jou om je
medegevoel.

DESDEMONA

En ik beminde jou om je
beproevingen
en jij beminde mij om mijn
medegevoel.

OTELLO

Laat de dood komen en het
laatste ogeblik me overvallen in
de extase van deze omhelzing!
Zo groot is de verrukking van mijn
ziel dat ik vrees dat dit goddelijk
moment me nooit meer vergund
zal zijn
in het onbekende verschiet van
mijn lot.

DESDEMONA

Moge de hemel de zorgen
verdrijven
en Liefde niet veranderen met
de tijd.

OTELLO

Op dti gebed van jou moge
de hemelschaar met Amen
antwoorden

DESDEMONA

Amen antwoorden.

OTELLO

Ah! De vreugde overweldigt me
zo hevig... dat ik hijgend in elkaar
zak. Een kus...

DESDEMONA

Otello!...

OTELLO

Een kus... en nog een kus.
De stralende Plejaden zinken al
in de zee.

On your lovely face, and your lips
with sighs
There settled on my darkness
glory,
Paradise, and the stars to bless.

DESDEMONA

And I saw from your dark temples
The eternal beauty of your spirit
shine.

OTHELLO

And you loved me for my
misfortunes
And I loved you that you did pity
them.

DESDEMONA

And I loved you for your
misfortunes
And you loved me that I did pity
them.

OTHELLO

Let death come! Taking me in the
ecstasy
Of this embrace
The supreme moment!
Such is my soul's joy that I am
afraid.
I fear that I will never again be
granted
This divine moment
In the unknown future of my
destiny.

DESDEMONA

May heaven drive away all care
And Love not change with
changing years.

OTHELLO

To this prayer of yours
May the heavenly host answer
Amen.

DESDEMONA

May it answer Amen.

OTHELLO

Ah! Joy enufgls me.
So fiercely ... that I lie, breathless ...
A kiss ...

DESDEMONA

Otello! ...

OTHELLO

A kiss ... another kiss,

DESDEMONA
Het is laat in de nacht.

OTELLO
Kom... Venus schittert!

DESDEMONA
Otello!

bron: De Nationale Opera
vertaling: Jenny Tuin (1996)

The burning Pleiades already sink
into the sea.

DESDEMONA
Late is the night.

OTHELLO
Come ... Venus is shining.

DESDEMONA
Othello!

bron: opera.stanford.edu

AKTE I

DRITTE SZENE

SIEGMUND

Ein Schwert verhiß mir der Vater:
ich fand es in höchster Not.
Waffenlos fiel ich
in Feindes Haus:
Seiner Rache Pfand
raste ich hier;
ein Weib sah ich,
wonnig und hehr:
entzückend Bangen
zehrt mein Herz.
Zu der mich nun Sehnsucht zieht,
die mit süßem Zauber mich sehrt,
im Zwange hält sie der Mann,
der mich Wehrlosen höhnt.
Wälse! Wälse!
Wo ist dein Schwert?
Das starke Schwert,
das im Sturm ich schwänge,
bricht mir hervor aus der Brust,
was wütend das Herz noch hegt?
Was gleißt dort hell
im Glimmerschein?
Welch ein Strahl bricht
aus der Esche Stamm?
Des Blinden Auge
leuchtet ein Blitz:
lustig lacht da der Blick.
Wie der Schein so hehr
das Herz mir sengt!
Ist es der Blick
der blühenden Frau,
den dort haftend
sie hinter sich ließ,
als aus dem Saal sie schied?
Nächtiges Dunkel
deckte mein Aug;
ihres Blickes Strahl
striefte mich da:
Wärme gewann ich und Tag.
Selig schien mir
der Sonne Licht;
den Scheitel umgleiß mir
ihr wonniger Glanz –
bis hinter Bergen sie sank.
Noch einmal, da sie schied,
traf mich abends ihr Schein;
selbst der alten Esche Stamm
erglänzte in gold'ner Glut.

AKTE I

DERDE SCENE

SIEGMUND

Een zwaard beloofde mij mijn
vader:
ik zou het vinden in opperste
nood.
Wapenloos belandde ik
in een vijandig huis;
tot pand van zijn wraak
overnacht ik hier:
een vrouw zag ik,
nobil en mooi:
heerlijke vrees
besluit mijn hart.
Zij die mijn begeerte wekte,
die mij met zoete magie verwacht,
onderworpen is zij aan de man
die mij, weerloze, hoont.
Wälse! Wälse!
Waar is je zwaard?
Het sterke zwaard
dat ik bij stormweer zou zwaaien,
als losbreekt uit mijn borst
wat nu in mijn hart nog smeult?
Wat glimt daar zo fel
in de vonkengloed?
Wat voor straal flitst
uit de essenstam?
Mijn blinde ogen
verlicht een bliksem:
blij lachend blikken ze op.
Heerlijk verzenget
dat schijnsel mijn hart!
Is het de blik
van die blakende vrouw
die daar beklift,
die zij achterliet
toen zij het vertrek uit ging?
Nachtzwart duister
bedekte mijn oog;
toen streelde mij
haar stralende blik:
warmte vond ik en licht.
Zalig bescheen mij
het licht van die zon,
mijn hoofd werd gebaad
in haar zegenrijke glans –
tot zij achter bergen verzonk.
Nog eenmaal, bij haar vertrek,
trof mij vanavond dat licht;
zelfs de oude essenstam

ACT I

SCENE THREE

SIEGMUND

My father promised me a sword:
that I would find in direst need.
Unarmed I stumbled
into an enemy's house:
as security for his vengeance
I stay here.
I have seen a wife
beauteous and noble;
as security for his vengeance
gnaws at my heart.
She to whom longing draws me,
who wounds me with sweet magic,
she is held captive by the man
who mocks me, defenceless.
Wälse! Wälse!
Where is your sword?
The mighty sword
that I would wield in adversity;
will it burst from my breast
where my raging heart conceals it?
What is it that gleams so brightly
in the glimmering light?
What beams flashes
from the ash-tree trunk?
My blinded eyes
are illumined by a ray of light,
laughing gaily.
How its noble gleaming
sets my heart afire!
Is it the gaze
of the radiant woman
that she left behind,
imprinted there,
as she left the room?
Night's darkness
shrouded my eyes;
the fire of her glance
caressed me:
warmth and daylight were mine.
The sunlight
seemed to me blessed,
with its lovely radiance
I was all illumined,
till it sank behind the hills
Once more, as she departed,
even the old ash-tree trunk
shone in a golden glow:
then the bloom faded,
the light extinguished –

Da bleicht die Blüte,
das Licht verlischt;
nächtiges Dunkel
deckt mir das Auge:
tief in des Busens Berge
glimmt nur noch lichtlose Glut.

SIEGLINDE

Schläfst du, Gast?

SIEGMUND

Wer schleicht daher?

SIEGLINDE

Ich bin's: höre mich an!
In tiefem Schlaf liegt Hunding;
ich würtzt ihm betäubenden Trank:
nütze die Nacht dir zum Heil!

SIEGMUND

Heil macht mich dein Nah'n!

SIEGLINDE

Eine Waffe laß mich dir weisen:
o wenn du sie gewännst!
Den hehrsten Helden
dürft ich dich heißen:
dem Stärksten allein
ward sie bestimmt.
O merke wohl, was ich dir melde!
Der Männer Sippe
saß hier im Saal,
von Hunding zur Hochzeit
geladen:
er freite ein Weib,
das ungefragt
Schächer ihm schenkten zur Frau.
Traurig saß ich
während sie tranken;
ein Fremder trat da herein:
ein Greis in grauem Gewand;
tief hing ihm der Hut,
der deckt' ihm der Augen eines,
doch des andren Strahl,
Angst schuf es allen,
traf die Männer
sein mächtiges Dräu'n.
Mir allein
weckte das Auge
süß sehnnenden Harm,
Tränen und Trost zugleich.
Auf mich blickt er,
und blitzte auf jene,
als ein Schwert in Händen er
schwang;
das stieß er nun
in der Esche Stamm,
bis zum Heft haftet es drin:

blonk in gulden gloed.
Toen verbleekte de bloem,
het licht doofde uit;
nachtzwart duister
bedekt mijn oog:
in het holst van mijn hart
gloort nog slechts lichtloze gloed.

SIEGLINDE

Slaap je, gast?

SIEGMUND

Wie komt daar aangeslopen?

SIEGLINDE

Ik ben het: luister!
Hunding is in diepe slaap;
ik brouwde hem een
bedwelmende drank:
maak heilzaam gebruik van de
nacht!

SIEGMUND

Heilzaam is jouw nabijheid!

SIEGLINDE

Een wapen wil ik je wijzen:
o, als jij het verkreeg!
De grootste held
kon ik jou noemen:
voor de sterkste alleen
werd het bestemd.
O, sla goed acht op mijn woorden!
Zijn stamverwanten
waren hier in huis,
door Hunding op het huwelijk
genood:
hij trouwde een vrouw
die, bruid geschaakt,
hem tot bruid werd geschonken.
Treurig zat ik
hun drinkgelag uit;
hun trad een vreemdeling
binnen:
een grijsaard in een grauw
gewaad;
zo diep hing zijn hoed
dat die zijn ene oog bedekte;
maar het andere blikte zo fel
dat het allen angst aanjoeg
als die dreigende straal
de mannen trof.
Bij mij alleen
wekte dat oog
zoet smachtende spijt,
tranen en troost tesaam.
Mij keek hij aan,
hen doorboorde zijn blik,

night's darkness
shrouded my eyes:
only deep in the recesses of my
heart
does an invisible fire-glow
glimmer.

SIEGLINDE

Are you asleep, guest?

SIEGMUND

Who's steals here?

SIEGLINDE

It is I: listen to me!
Hunding lies in a deep sleep;
I mixed a drink to drug him.
Use the night for your salvation!

SIEGMUND

Your presence brings me
salvation!

SIEGLINDE

Let me show you a weapon:
oh, if you could but reclaim it!
Then I could name you
the noblest of heroes;
for the strongest alone
was it meant.
Oh, mark well what I tell you!
His kinsmen sat here in this room,
invited by Hunding to a wedding:
he was marrying a woman
who, unasked,
thieves had presented to him as
wife.
Sorrowfully I sat there
while they drank;
a stranger entered,
an old man in a grey cloak;
his hat was pulled low,
so that one eye was covered;
but the glint of the other
made them all afraid
with it powerful menace:
for me alone
did his eye awaken
a sweet, yearning sadness,
tears and consolation together.
He looked at me,
glowering at the others
as he brandished a sword in his
hand;
this he thrust
in the ash-trunk,
it lodged there up to its hilt:
the blade would belong to

dem sollte der Stahl geziemen,
 der aus dem Stamm es zög.
 Der Männer alle,
 so kühn sie sich mühten,
 die Wehr sich keiner gewann;
 Gäste kamen,
 und Gäste gingen,
 die stärksten zogen am Stahl –
 keinen Zoll entwich er dem
 Stamm:
 dort haftet schweigend das
 Schwert. –
 Da wußt ich, wer der war,
 der mich Gramvolle begrüßt;
 ich weiß auch,
 wem allein
 im Stamm das Schwert er
 bestimt.
 O fänd ich ihn heut
 und hier, den Freund;
 käm er aus Fremden
 zur ärmsten Frau!
 Was je ich gelitten
 in grimmigem Leid,
 was je mich geschmerzt
 in Schande und Schmach:
 süßeste Rache
 sühnte dann alles!
 Erjagt hätt ich
 was je ich verlor,
 was je ich beweint
 wär mir gewonnen –
 fänd ich den heiligen Freund,
 umfing den Helden mein Arm!

SIEGMUND
 Dich selige Frau
 hält nun der Freund,
 dem Waffe und Weib bestimmt!
 Heiß in der Brust
 brennt mir der Eid,
 der mich dir Edlen vermählt.
 Was je ich ersehnt,
 ersah ich in dir;
 in dir fand ich,
 was je mir gefehlt!
 Littest du Schmach
 und schmerzte mich Leid,
 war ich geächtet,
 und warst du entehrt:
 freudige Rache
 ruft nun den Frohen!
 Auf lach ich
 in heiliger Lust,
 halt ich dich Ehre umfängen,
 fühl ich dein schlagendes Herz.

toen hij een zwaard in zijn handen
 zwaaide;
 dat stiet hij diep
 in de essenstam:
 tot het gevest stak het erin;
 hem zou het staal behoren
 die het uit de stam kon trekken.
 Maar de mannen,
 hoe moedig zij zich ook weerden,
 het wapen won er geen;
 gasten kwamen
 en gasten gingen,
 de sterksten trokken aan het
 staal –
 onwrikbaar stak het in de stam:
 daar wacht nu zwijgend het
 zwaard. –
 Toen wist ik wie het was
 die mij, bedroefde, groette:
 ik weet ook
 voor wie alleen
 hij het zwaard in de stam
 bestemde.
 O, vond ik hem maar hier,
 vandaag, die vriend;
 kwam hij maar van verre
 naar de meest beproefde vrouw!
 al wat ik moest doorstaan
 aan bittere smart,
 al wat mij verwondde
 aan schande en smaad:
 die zoete wraak
 zou alles verzoenen!
 Verworven had ik
 wat ik ooit verloor,
 wat ik ooit bewende
 had ik herwonnen –
 zo ik hem vond, die heilige vriend,
 zo ik die held in mijn armen hield!

SIEGMUND
 Jou, gezegende vrouw,
 omarmt nu die vriend,
 voor wie wapen en vrouw werd
 bestemd!
 Diep in mijn borst
 brandt al de eed
 die mij met jou, edele, huwt.
 Al wat ik wenste,
 zag ik in jou;
 in jou vond ik
 al wat ik miste!
 Jij leed smaad
 en mij smartte leed;
 ik werd verstoten
 en jij werd onteerd:
 vrolijke wraak
 gaan wij nu smaken!

whoever pulled it free from the
 tree.
 All the men,
 however boldly they tried,
 failed to win the weapon;
 guests came,
 and guests went,
 the strongest heaved at the
 blade –
 but not an inch did it move from
 the tree:
 the sword remained there, silent. –
 Then I knew who is was
 who greeted me in my sorrow:
 I know too
 for whom alone
 he decreed the sword in the tree.
 Oh, where I to find him here
 and now, that friend:
 where he to come from afar
 to the women most wretched:
 whatever I suffered
 in bitter sorrow,
 whatever afflicted me
 in shame and dishonour:
 sweetest rapture
 would expiate all!
 I would retrieve
 all that I had ever lost,
 all that I had wept for
 would be mine once more –
 if I were to find that hallowed
 friend,
 would enfold the hero in my
 arms!

SIEGMUND
 Blessed woman,
 that friend holds you now,
 for whom are decreed both
 weapon and wife!
 Fervently in my heart
 burns the oath
 that weds me to you, noble
 woman.
 What I have ever yearned for,
 I saw it in you.
 in you I have found
 what I have ever lacked!
 Though you suffered disgrace,
 and though sorrow afflicted me;
 though I was ostracised,
 and you degraded;
 joyous vengeance
 now smiles on the joyous!
 I laugh out loud
 with holy delight,
 now that I hold you, exalted

SIEGLINDE
Ha, wer ging? Wer kam herein?

SIEGMUND
Keiner ging –
doch einer kam:
siehe, der Lenz
lacht in den Sad!
Winterstürme wichen
dem Wonnemond,
in mildem Lichte
leuchtet der Lenz;
auf linden Lüften
leicht und lieblich,
Wunder webend
er sich wiegt.
Durch Wald und Auen
weht sein Atem,
weit geöffnet
lacht sein Aug:
aus sel'ger Vöglein Sange
süß er tönt,
holde Düfte
haucht er aus;
seinem warmen Blut entblühen
wonnige Blumen,
Keim und Sproß
entspringt seiner Kraft!
Mit zarter Waffen Zier
bezwingt er die Welt;
Winter und Sturm wichen
der starken Wehr:
wohl mußte den tapfern Streichen
die strenge Türe auch weichen,
die trotzig und starr
uns – trennte von ihm!
Zu seiner Schwester
schwang er sich her;
die Liebe lockte den Lenz:
in uns'rem Busen
barg sie sich tief;
nun lacht sie selig dem Licht.
Die bräutliche Schwester
befreite der Bruder;
zertrümmert liegt
was je sie getrennt:
jauchzend grüßt sich
das junge Paar,
vereint sind Liebe und Lenz!

SIEGLINDE
Du bist der Lenz,
nach dem ich verlangte
in frostigen Winters Frist.
Dich grüßte mein Herz
mit heiligem Grau'n,
als dein Blick zuerst mir erblühte.
Fremdes nur sah ich von je,

Luid lach ik,
verzaligd van lust,
nu ik jou, nobele, omhels,
jouw harteklop voelen kan!

SIEGLINDE
Hé, wie ging? Wie kwam daar
binnen?

SIEGMUND
Geen die ging –
maar iemand kwam:
zie, de lente
lacht ons toe!
Winterstormen weken,
mei is ontwaakt;
in het milde licht
gloort de lente;
op zoele briesjes,
licht en zacht,
wonderdadig,
zweeft hij voort.
Door woud en weide
waait zijn adem,
wijdgeopend
lacht zijn oog;
uit blijde vogelkelen
klinkt hij zilver op,
zoete geuren
wasemt hij uit;
zijn warme bloed doet weelderig
bloemen ontbloeien;
kiem en loot
ontspruiten door zijn kracht!
Met teder wapentuig
bedwingt hij de wereld.
Winter en storm weken
voor zijn sterk verweer:
vast moest voor die straffe slagen
de stoere deur ook wijken,
die stug en star
ons – van hem scheidde!
Naar zijn zuster
spoedde hij zich;
de liefde lokte de lente:
diep in ons hart
lag zij verscholen;
nu looft zij lachend het licht.
Zijn zusterlijke bruid
bevrijdde de broer;
verbrijzeld ligt
wat hen steeds scheidde;
juichend begroeten
liefde en lente elkaar:
verenigd is het jonge paar!

SIEGLINDE
Jij bent de lente

woman, in my arms,
and feel your beating heart!

SIEGLINDE
Ah, who was there? Who came in?

SIEGMUND
No-one was there –
but someone came:
see, spring
comes laughing into the room;
Winter storms yield
to the month of May,
in the soft light
spring shimmers;
wafting
on gentle breezes
soft and sweet,
weaving wonders;
its breath flutters
through forest and meadow,
wide open
its laughing eyes.
From radiant birdsong,
sweetly it sounds,
exhaling
delightful fragrance;
radiant flowers
bloom from its ardent blood,
buds and sprigs
spring from its vigour.
Armed with tender grace
it conquers the world.
Winter and storms yield
their strong defences:
and so to its bold caresses
the implacable doors must yield,
which, defiant and stubborn,
has kept us from spring.
It soared
to its sister;
love enticed the spring,
and hit itself deep
in our hearts:
now it laughs joyfully in the light.
The bride and sister
is freed by her brother;
that which divided them
lies in ashes;
the young couple
exultantly greet one another:
love and spring are united.

SIEGLINDE
You are the spring
which I yearned for
in the frosty time of winter;
my heart greeted you

freundlos war mir das Nahe;
als hätt ich nie es gekannt,
war, was immer mir kam.
Doch dich kannt ich
deutlich und klar;
als mein Auge dich sah,
warst du mein Eigen.
Was im Busen ich barg,
was ich bin,
hell wie der Tag
taucht es mir auf:
wie tönender Schall
schlug's an mein Ohr,
als in frostig öder Fremde
zuerst ich den Freund ersah.

SIEGMUND

O süßeste Wonne,
seligstes Weib!

SIEGLINDE

O laß in Nähe
zu dir mich neigen,
daß hell ich schaue
den ehren Schein,
der dir aus Aug
und Antlitz bricht,
und so süß die Sinne mir zwingt.

SIEGMUND

Im Lenzesmond
leuchtest du hell,
hehr umwebt dich
das Wellenhaar:
was mich berückt,
errat ich nun leicht –
denn wonnig weidet mein Blick.

SIEGLINDE

Wie dir die Stirn
so offen steht,
der Adern Geäst
in den Schläfen sich schlingt!
Mir sagt es vor der Wonne,
die mich entzückt!
Ein Wunder will mich gemahnen:
den heut zuerst ich erschaut,
mein Auge sah dich schon!

SIEGMUND

Ein Minnetraum
gemahnt auch mich:
in heißem Sehnen
sah ich dich schon!

SIEGLINDE

Im Bach erblickt ich
mein eigen Bild –

waarnaar ik verlangde
in de ijzige winterkou.
Jou groette mijn hart
met heilige huiver,
zodra je blik voor mij ontlook.
Louter vreemden zag ik ooit,
vriendenloos was het om mij heen;
onbekend bleef mij
al wat ik beleefde.
Maar jou kende ik
zodra ik je zag;
in één oogopslag
behoorde je mij toe.
Wat ik diep verborg,
wat ik ben,
klaar als de dag
daagde het mij,
als klaroengeschal
klonk het in mijn oor,
toen ik in dit barre vreemde land
voor het eerst een vriend
ontwaarde.

SIEGMUND

O allerzoetste vreugde,
zaligste vrouw!

SIEGLINDE

O laat mij me dicht
tegen jou aan drukken,
zodat ik het scherp kan zien,
het nobele licht
dat uit jouw ogen
en gelaat straalt
en zo zoet mijn zinnen bedwingt.

SIEGMUND

Hel licht je op
in de lentemaan,
gaaf omvloeit jou
je golvende haar:
je golvende haar:
wat mij betovert,
raad ik met gemak –
want zalig vermeit zich mijn blik.

SIEGLINDE

Zo breed als
jouw voorhoofd zich welft,
een wirwar van aderen
windt zich om je slapen!
Ik huiver van het genot
dat mij verrukt!
Een wonder welt in mij op:
jou die ik vóór vandaag nooit zag,
mijn ogen ontwaarden jou al eens!

SIEGMUND

Een liefdesdroom

with holy dread
when first your glance lit upon me.
All I saw was strangeness,
all around me was friendless;
as if quite unknown
all that befell me.
But I knew you,
clearly, distinctly;
when my eyes beheld you,
you were my own:
what I hid in my heart,
what I am,
emerged
as light as day
striking my ear
like a resounding echo,
when in the frosty, bleak
strangeness
I first saw my friend.

SIEGMUND

Oh sweetest rapture!
Woman most blessed!

SIEGLINDE

O, let me come close
to you,
that I clearly see
the noble light
that shines from your eyes,
from your countenance,
and so sweetly overpowers my
senses.

SIEGMUND

So brightly do you shine
in the spring moonlight;
the cascade of your hair
wreathed sublimely about you;
that which bewitches me
I divine with ease –
for my eyes feast in bliss.

SIEGLINDE

How broad
your brow is,
your veins' tracing
entwining your temples!
I tremble with the bliss
that enraptures me –
something wondrous comes to
my mind:
though I first saw you but today,
my eyes have already beheld you!

SIEGMUND

I too have a dream of love
in my mind:
in a passion of longing

und jetzt gewahr ich es wieder:
wie einst dem Teich es enttaucht,
bietest mein Bild mir nun du!

SIEGMUND
Du bist das Bild,
das ich in mir barg.

SIEGLINDE
O still! Laß mich
der Stimme lauschen:
mich dünkt, ihren Klang
hört ich als Kind –
doch nein! Ich hörte sie neulich...
...als meiner Stimme Schall
mir widerhallte der Wald.

SIEGMUND
O lieblichste Laute,
denen ich lausche!

SIEGLINDE
Deines Auges Glut
erglänzte mir schon:
so blickte der Greis
grüßend auf mich,
als der Traurigen Trost er gab.
An dem Blick
erkennt ihn sein Kind –
schon wollt ich beim Namen ihn
nennen!
Wehwalt heißt du fürwahr?

SIEGMUND
Nicht heißt ich so,
seit du mich liebst:
nun walt ich der hehrsten Wonnen!

SIEGLINDE
Und Friedmund darfst du
froh dich nicht nennen?

SIEGMUND
Nenne mich du,
wie du liebst, daß ich heiße:
den Namen nehm ich von dir!

SIEGLINDE
Doch nanntest du Wolfe den
Vater?

SIEGMUND
Ein Wolf war er feigen Füchsen!
Doch dem so stolz
strahlte das Auge,
wie, Herrliche, hehr dir es strahlt,
der war Wälse genannt.

staat mij ook bij:
vol vurig verlangen
zag ik jou al!

SIEGLINDE
In de beek bezag ik
mijn eigen beeld –
en nu ontwaar ik het weer:
zoals het opdook in de vliet,
toon jij me mijn beeltenis nu!

SIEGMUND
Jij bent het beeld
dat ik in mij borg.

SIEGLINDE
O stil! Laat mij
jouw stem horen:
mij dunkt: die klank
hoorde ik als kind –
maar nee! Ik hoorde haar pas
nog...
...toen de galm van mijn stem
weerklonk door het woud.

SIEGMUND
O allerliefste klank
die ik ooit hoorde!

SIEGLINDE
De gloed in jouw ogen
zag ik al glanzen:
zo blikte de grijsaard
mij groetend toe,
toen hij mij, treurige, troosten
kwam.
Aan die blik
herkende hem zijn kind –
haast had ik zijn naam al
genoemd!
Heet jij heus Wehwalt?

SIEGMUND
Die naam ging teloor
toen jouw liefde kwam:
nu proef ik het puurste genot!

SIEGLINDE
En Friedmund mag jij je
van vreugde niet noemen?

SIEGMUND
Noem mij
zoals jij me 't liefste heet:
aan jou vraag ik mijn naam!

SIEGLINDE
Maar noemde jij Wolfe jouw
vader?

I have seen you before!

SIEGLINDE
I glimpsed my own likeness
in the stream –
and now I see it once more:
as once it appeared in the water,
so now you show me my likeness!

SIEGMUND
You are the likeness –
that in myself I kept hidden.

SIEGLINDE
Hush! let me
listen to your voice:
I fancy I heard its sound
as a child –
but no! I heard it recently,
as my voice's echo
sounded back to me through the
forest.

SIEGMUND
O loveliest sound
that I hear!

SIEGLINDE
The fire of your eyes
has shone for me before:
thus did the old man
gaze at me in greeting,
as he give comfort to my sadness.
By his glance
did his child know him –
already I wished to call him by
name –
is your name truly 'Wehwalt'?

SIEGMUND
I am not called that now
since you love me:
now purest bliss holds sway!

SIEGLINDE
And now, may you happily
not be named 'Friedmund'?

SIEGMUND
Name me
as you would love me named:
I take my name from you!

SIEGLINDE
But did you name Wolfe as your
father?

SIEGLINDE

War Wälse dein Vater,
und bist du ein Wälsung,
stieß er für dich
sein Schwert in den Stamm –
so laß mich dich heißen
wie ich dich liebe:
Siegmond –
so nenn ich dich!

SIEGMUND

Siegmond heiß ich
und Siegmond bin ich!
Bezeug es dies Schwert,
das zaglos ich halte!
Wälse verhieß mir,
in höchster Not
fänd ich es einst:
ich faß es nun!
Heiligster Minne
höchste Not,
sehrender Liebe
sehrende Not
brennt mir hell in der Brust,
drängt zu Tat und Tod:
Nothung! Nothung!
So nenn ich dich, Schwert –
Nothung! Nothung!
Neidlicher Stahl!
Zeig deiner Schärfe
schneidenden Zahn!
Heraus aus der Scheide zu mir!
Siegmond, den Wälsung,
siehst du, Weib!
Als Brautgabe
bringt er dies Schwert.
So freit er sich
die seligste Frau;
dem Feindeshaus
entführt er dich so.
Fern von hier
folge mir nun,
fort in des Lenzes
lachendes Haus:
dort schützt dich Nothung, das
Schwert,
wenn Siegmond dir liebend erlag!

SIEGLINDE

Bist du Siegmond,
den ich hier sehe –
Sieglinde bin ich,
die dich ersehnt:
die eig'ne Schwester
gewannst du zu eins mit dem
Schwert!

SIEGMUND

Een wolf was hij voor laffe vossen!
Maar wiens ogen even fier
soms straalden,
als, schone vrouw, de jouwe nu
doen,
die was Wälse genaamd.

SIEGLINDE

Als Wälse jouw vader was,
en jij een Wälsung bent,
dan stiet hij voor jou
zijn zwaard in de stam –
wil voor mij dus heten
zoals ik jou liefheb:
Siegmond –
zo noem ik jou!

SIEGMUND

Siegmond heet ik
en Siegmond ben ik!
Daarvan getuige dit zwaard
dat ik onbevreesd omvat!
Wälse beloofde mij:
in hoogste nood
zou ik het ooit vinden –
nu houd ik het vast!
Van heiligste liefde
de hoogste nood,
van smachtend begeren
de smartelijke nood
laat fel op in mijn borst,
drijft tot daad en dood:
Nothung! Nothung!
Zo noem ik jou, zwaard –
Nothung! Nothung!
Reddend staal!
Toon mij het scherp
van je snijdende snede!
Kom uit je schede naar mij!
Siegmond, de Wälsung,
zie jij hier, vrouw!
Als bruidsgeschenk
brengt hij dit zwaard.
Zo wint hij zich
de heerlijkste vrouw;
uit 's vijands huis
voert hij jou weg.
Volg mij nu
ver van hier,
waar het lachende
lentehuis wacht:
daar blijft Nothung, het zwaard,
jou beschermen,
mocht Siegmond van liefde
bezwijken!

SIEGLINDE

SIEGMUND

He was a Wolf to craven foxes!
But to me for whom
his eye shone so proudly,
as yours now so nobly shine,
beloved,
Wälse he was named.

SIEGLINDE

If Wälse was your father,
and you are a Wälsung,
then it was for you that he thrust
his sword into the tree –
so let me name you
as I love you:
Siegmond –
thus I name you.

SIEGMUND

Siegmond I am named,
and Siegmond I am,
let this sword bear witness,
which fearlessly I hold!
Wälse promised me
that in direst need
I would one day find it;
now I seize it!
Supreme need
of love most sacred,
wounded need
of yearning love
burns brightly in my heart,
impelling me to deed and death:
Nothung! Nothung!
thus I name you, sword –
Nothung! Nothung!
precious blade!
Show the keenness
of your sharp-toothed edge:
come forth from the scabbard
to me!
You see wife,
Siegmond the Wälsung!
As your bride-gift
he brings you this sword:
thus he weds
the most noble of women;
and thus he carries you
from the foe's house.
Now follow me
Far from here
now follow me, forth to spring's
smiling domain:
there Nothung the sword shall
protect you,,
should Siegmond die of love for
you.

SIEGMUND
Braut und Schwester
bist du dem Bruder –
so blühe denn Wälsungen-Blut!

Ben jij Siegmund
die ik hier zie –
Sieglinde ben ik
die jou begeert:
jouw eigen zuster
won jij tegelijk met het zwaard!

SIEGMUND
Bruid en zuster
ben jij voor je broer –
welig bloeie het Wälsungenbloed!

bron: De Nationale Opera
vertaling: Janneke van der Meulen

SIEGLINDE
Is it Siegmund
that I see here:
I am Sieglinde
who yearns for you:
your own sister
you have won with the sword!

SIEGMUND
Bride and sister
are you to your brother –
flower then, Wälsung-blood.

bron: London Philharmonic Orchestra

internationaal
podiumkunsten
amsterdam

3 – 25 juni 2017
download de
app van het festival

HOLLAND FESTIVAL

VRIENDEN

Het Holland Festival heeft het getroffen – met Vrienden die zich betrokken voelen bij kunst, die het werk van artiesten van wereldklasse willen volgen en die het festival steunen in de ambitie om nieuw werk te blijven presenteren, initiëren of (co)produceren. Vrienden vormen het hart van het festival en hun genereuze steun helpt om elk jaar een toonaangevend programma te maken. Het verheugt ons dat we u deze voorstelling mede dankzij de Vrienden van het Holland Festival kunnen tonen.

**Ruth Mackenzie en Annet Lekkerkerker,
directie Holland Festival**

FRIENDS

The Holland Festival is lucky – with Friends who are passionate about art, welcoming to our world class artists, ambitious to help the festival to present, commission and (co)-produce brilliant new work. Friends are the heart of the festival and their generous support helps the festival to create an exciting programme each year. We are delighted to be able to present this performance with support from the Friends of the Holland Festival.

**Ruth Mackenzie and Annet Lekkerkerker,
board Holland Festival**

HOLLAND FESTIVAL 2017

directie

Ruth Mackenzie, *artistiek directeur*
Annet Lekkerkerker, *zakelijk directeur*

raad van toezicht

Martijn Sanders, *voorzitter*,
Gert-Jan van den Bergh
Mavis Carrilho
Ben Noteboom
Jet de Ranitz
Tom de Swaan

Het programma van het Holland Festival kan alleen tot stand komen door subsidies, bijdragen van sponsors en fondsen en door de gewaardeerde steun van u, ons publiek.

hoofdbegunstiger

Fonds 21

subsiënten

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Gemeente Amsterdam

fondsen, sponsors en instellingen

Stichting Ammodo, BankGiro Loterij Fonds, Rabobank Amsterdam, VSBfonds, Casa, Prins Bernhard Cultuurfonds, Stichting Dioraphte, Fonds Podiumkunsten, Kempen & Co, European Cultural Foundation, Brook Foundation, Westergasfabriek/ MeyerBergman, Bruil, Clifford Chance LLP, BPD Cultuurfonds, Automobiëlbedrijf Van Vloten, Garuda Indonesia, Goethe-Institut, Lloyd Hotel, Volkshotel, Wilhelmina E. Jansen Fonds, Ambassade van Canada, Amerikaanse Ambassade Den Haag, Institut Français des Pays-Bas, Google Arts & Culture, Hofsteestichting, Hellingman & Zn.

HF Business

Beam Systems, De Nederlandsche Bank N.V., DoubleTree by Hilton, G&S Vastgoed, ING Groep, Loyens & Loeff, Ngage Media, Ten Have Change Management, WPG Uitgevers B.V.

jubileumsponsors

Ahold Delhaize, Heineken, KLM, KPMG, NS, Pon

mediapartners

NTR, VPRO

board of governors

De genereuze, meerjarige verbintenis van de Governors is van groot belang voor de internationale programmering van het Holland Festival en met name voor het aangaan van internationale coproducties.

G.J. van den Bergh en C. van den Bergh-Raat, Jéhan van Dijk, Bernard en Ineke Dijkhuizen, Jeroen Fleming, P. Gerla, H.J. ten Have en G.C. de Rooij, J. Kat en B. Johnson, Ton en Maya Meijer-Bergmans, Françoise van Rappard-Wanninkhof, M. Sanders, A.N. Stoop en S. Hazelhoff, Tom de Swaan, Elise Wessels-van Houdt, H. Wolfert en M. Brinkman
Governors die anoniem wensen te blijven.

hartsvrienden

R.F. van den Bergh, Kommer en Josien Damen, Sabine van Delft-Vroom, Huub A. Doek, J. Fleury, Tex Gunning, V. Halberstadt, Wendy van Ierschoot, Isaïc en Francien Kalisvaart, Giovanna Kampouri Monnas, Luuk H. Karsten, Frans en Willeke Koffrie, Kristine Kohlstrand, Joost en Marcelle Kuiper, Monique Laenen en Titus Darley, Cees Lafeber, Emma Moloney, Sijbalt Noorda en Mieke van der Weij, Ben Noteboom, Robert Jan en Mélanie van Ogtrop-Quintus, Jeroen Ouwehand,

Marinus Pannevis en Caroline Polak,
Anthony en Melanie Ruys, Rob van Schaik
en Wijnanda Rutten, Patty Voorsmit

beschermers

Lodewijk Baljon en Ineke Hellingman, Irma
Boom en Julius Vermeulen, S. Brada, Frans
en Dorry Cladder-van Haersolte, J. Docter
en E. van Luijk, L. Dommering-van Rongen,
Marry de Gaay Fortman, E. Granpré
Moliere, M. Grotenhuis, S. Haringa,
J. Houwert, R. Katwijk, R. Kupers en H. van
Eeghen, J. Lauret, A. van der Linden-
Taverne, F. Mulder, Adriaan en Glenda
Nühn-Morris, G. van Oenen, H. Pinkster, Pim
en Antoinette Polak, H. Sauerwein, C.W.M.
Schunck, I.R. Snelleman en A. Vreugdenhil,
K. Tschenett, Wolbert en Barbara Vroom,
P. Wakkie, A. van Wassenae, Martine
Willekens, O.L.O. en Tineke de Witt Wijnen-
Jansen Schoonhoven

begunstigers

B. Ames, A. van de Beek en S. van Basten
Batenburg, E. Blankenburg, Ellen Birnie,
Co Bleeker*, K. Bodon, Wim Boerman, Jan
Bouws, E. Bracht, W.L.J. Bröcker, F. van
den Broek, G. Bromberger, Rachel van der
Brug, D. de Bruijn, M. Daamen, J. Dekker,
M.H. Dijkgraaf, M. Doorman, Chr. van
Eeghen*, J. van der Ende, Ch. Engeler*,
E.L. Eshuis*, E. de Graaff Van Meeteren,
F. Grimmelikhuisen, D. Grobde, Annelies
Heidstra en Renze Hasper, J. Hennephof,
G. van Heteren, L. van Heteren, B. van
Heugten, S. Hodes, J. Hopman*, J. Houtman,
E. Hummelen, Yolanda Jansen, P. Jochems,
Jan de Kater, J. Keukens, P. Krom, A. Ladan*,
M. Le Poole, M. Leenaers, K. Leering,
T. Liefdaard, A. Ligeon, Hanna van der
Linden, T. Lodder, Ken Mackenzie, A. Man,
D. van der Meer, E. van der Meer-Blok,
A. de Meijere, E. Merckx, Jaap Mulders*,
H. Nagtegaal, La Nube, Kay Bing Oen*,

P.M. Op de Coul, E. Overkamp en
A. Verhoog, P. Price, F. Racké, H. Ramaker,
S. van de Ree, Wessel Reinink, L. Remarque-
van Toorn, M. Roozen, G. Scheepvaart,
A. Schneider, H. Schnitzler, G. Scholten,
E. Schreve-Brinkman, Steven Schuit,
P. Smit, G. Smits, A. Sonnen, K. Spanjer,
W. Sorgdrager en F. Lekkerkerker, K. Spanjer,
C. Teulings, H. Tjeenk Willink, A. Tjoa,
Y. Tomberg, H. van der Veen, M.T.F. Vencken,
R. Verhoeff, R. Vogelenzang, F. Vollemans,
M.M. de Vos van Steenwijk, A. Wertheim,
M. van Wulfften Palthe, M. Yazdanbakhsh,
P. van der Zant, Marian van Zijl Langhout,
M.J. Zomer, P. van Zwieten en N. Aarnin
* extra bijdrage

jonge begunstigers

Kai Ament, Helene Bakker, Aram Balian,
Ilonka van den Bercken, Maarten Biermans,
Femke Bijlsma, Femke Blokhuis, Jasper Bode,
Quirijn Bongaerts, Marcha van der Boon,
Melanie Bosveld, Maarten van Boven*,
Jonne ter Braak, Tessa Cramer, Snezana
Djordjevic, Sandra Geisler, Matthijs Geneste,
Susan Gloudemans, Marte Guldmond,
Pieter Guldmond, Hagar Heijmans,
Brendon Humble, Jort van Jaarsveld,
Bram de Jaeger, Daan de Jong, Ytha
Kempkes, Marc Koehler, Bas Köhler, Judith
Lekkerkerker, Gustavo López, Pieter van
der Meché, Frans Muller, Britt Ootes, Boris
van Overbeeke, Menzo Reinders, Jasper
Roodenburg, Peter Ruys, Guus Schaepman,
Gijs Schunselaar, Monica Sette, Reinout
Steenhuizen, Farid Tabarki, David van Traa,
Frank Uffen, Helena Verhagen, Tristen
Vreugdenhil, Danny de Vries
* extra bijdrage

liefhebbers

Alle 665 Liefhebbers.

Vrienden die anoniem wensen te blijven.

WORD VRIEND

Het Holland Festival heeft uw steun nodig. Als Vriend draagt u bij aan het succes en de bloei van het festival.

Liefhebber - vanaf € 55 per jaar

U ontvangt dit programmaboek gratis, u heeft voorrang bij de kaartverkoop en u krijgt korting op tickets.

Begunstiger - vanaf € 250 per jaar (of € 21 per maand)

Uw bijdrage komt rechtstreeks ten goede aan de internationale programmering van het Holland Festival. Als Begunstiger heeft u recht op vrijkaarten en andere aantrekkelijke privileges.

Jonge Begunstiger - vanaf € 250 per jaar (of € 21 per maand)

Ontvang dezelfde privileges als de Begunstigers én neem deel aan een speciaal programma waarin je elkaar ontmoet en voorstellingen geselecteerd zijn die je niet mag missen.

Beschermmer - vanaf € 1.500 per jaar (of € 125 per maand)

Als dank voor uw aanzienlijke bijdrage aan de internationale programmering van het Holland Festival ontvangt u een uitnodiging voor de openingsvoorstelling en voor exclusieve bijeenkomsten, naast vrijkaarten en andere privileges.

Hartsvriend - vanaf € 5.000 per jaar

Als Hartsvriend van het Holland Festival nodigen we u uit om dichterbij de makers te komen. Met gelijkgestemden en gasten van het festival verwelkomen we u graag op speciale gelegenheden en geven u een blik achter de schermen.

JOIN US

The Holland Festival needs your support.

Join us now as a festival Friend and contribute to the festival's ongoing success and growth.

Liefhebber - from € 55 annually

You will receive programme books such as this one for free, have access to advance ticket sales and get discounts on tickets.

Begunstiger - from € 250 annually (or € 21 per month)

Your contribution goes directly to the Holland Festival's international programming. As a Begunstiger, you have a right to free tickets and other attractive privileges.

Jonge Begunstiger - from € 250 annually (or € 21 per month)

Receive the same privileges as the Begunstigers and also take part in a special programme in which you meet each other at selected shows that are too good to miss.

Beschermmer - from € 1.500 annually (or € 125 per month)

As thanks for your considerable contribution to the Holland Festival's international programming, you receive an invitation to the opening performance and exclusive gatherings in addition to free tickets and other privileges.

Hartsvriend - from € 5.000 annually

We invite Holland Festival Hartsvrienden to become more closely acquainted with the makers of the Festival and meet like-minded people and guests.

Geefwet

Sinds 1 januari 2012 is het nog aantrekkelijker om het Holland Festival te steunen vanwege de Geefwet die tot 1 januari 2018 van kracht is. De Geefwet houdt in dat giften aan culturele ANBI's met 25% verhoogd mogen worden tot een maximum aan schenkingen van € 5.000 per jaar. Schenkt u meer dan € 5.000, dan kunt u het resterende bedrag voor het reguliere percentage (100%) aftrekken van de inkomstenbelasting.

De voordelen van de Geefwet gelden voor alle belastingplichtigen (particulieren en bedrijven) en zijn van toepassing op zowel eenmalige als periodieke schenkingen.

Voordeel van een periodieke schenking

Een eenmalige gift is beperkt aftrekbaar voor de belasting. Het totaal van de giften op jaarbasis dient hoger te zijn dan 18 (drempel), met een minimum van € 60 en kan tot maximaal 10% (plafond) van het inkomen worden afgetrokken.

Een periodieke gift is een gift waarbij voor een periode van ten minste vijf opeenvolgende jaren een gelijke uitkering wordt gedaan, vastgelegd in een periodieke akte. De gift is volledig aftrekbaar zonder aftrekdrempel of aftrekplafond.

Wilt u ook Vriend van het Holland Festival worden? Ga voor meer informatie en een aanmeldformulier naar hollandfestival.nl (Steun HF) of neem vrijblijvend contact op met Nicole Mooij op 020 – 788 21 14.

Donations to the Festival are tax-deductible

Between 1 January 2012 and 1 January 2018, a special tax law is in effect which makes it more advantageous to make charitable donations. Called the 'Geefwet', this law allows you to claim your deductions to cultural organizations with ANBI status with an additional 25% for tax benefits (a total of 125%). The Holland Festival has such an ANBI status. The fiscal advantage applies to donations that total a maximum of € 5.000 annually. If you donate more than € 5.000 to registered charities, you can deduct the remaining amount for the regular percentage (100%). The advantages of the Geefwet apply to all taxpayers (private parties and businesses) and are applicable to both individual and periodical gifts.

Advantages of a periodical gift

Restrictions apply to deductions for individual gifts. Individual gifts are tax-deductible when the total amount of gifts given in one year surpasses 18% of your income, with a minimum of € 60. The amount given above the minimum threshold is tax-deductible. The maximum deductible amount is 10% of your threshold income. There are fiscal benefits for periodical gifts with an annuity construction for five years and upwards. If you choose to support the Holland Festival for a minimum of five years, your gift will be fully tax-deductible.

If you would like to become a Friend of the Holland Festival, go to our website hollandfestival.nl (Support HF) for more information or call Nicole Mooij for an informal talk without obligations: 020 – 788 21 14.

COLOFON

COLOPHON

Holland Festival

Piet Heinkade 5

1019 BR Amsterdam

tel. +31 (0)20 – 788 21 00

info@hollandfestival.nl

www.hollandfestival.nl

eindredactie en opmaak

editorial and lay-out

Holland Festival

tekst text

Kasper Jansen

vertaling translation

Brendan Monaghan

vertaling liedteksten translation lyrics

Margriet Agricola, Janneke van der

Meulen, Jenny Tuin

foto omslag photo cover

Jonas Kaufmann © Julian Hargreaves

Eva-Maria Westbroek © Fadil Berisha

ontwerp design

thonik

druk printing

Tuijtel, Hardinxveld-Giessendam

© Holland Festival, 2017

Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Holland Festival.

No part of this publication may be reproduced and/or published by any means whatsoever without the prior written permission of the Holland Festival.

MARGARET LENG TAN: COWELL, CAGE, CRUMB

VR 9.6 – 20:30

Muziekgebouw aan 't IJ

ALLES WIEDER GUT

Franui, Florian Boesch, Jonas Dahlberg

WO 21.6 – 20:30

Muziekgebouw aan 't IJ

RUANG SUARA

Ensemble Modern, Senyawa,
Taufik A. Adam, Dewa Ketut Alit,
Stevie Jonathan Sutanto, Gema
Swaratyagita, Gatot Danar Sulistiyanto
ZA 17.6 – 20:30

Muziekgebouw aan 't IJ

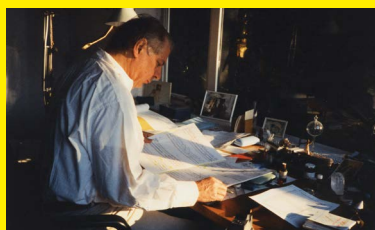

BLACK ANGELS

George Crumb, Claron McFadden,
Ragazze Quartet, Slagwerk Den Haag,
Ives Ensemble

VR 23.6 – 20:30

Muziekgebouw aan 't IJ

ORCHESTER-FINALISTEN

Studenten Koninklijk Conservatorium,
Christine Chapman

DI 20.6 – 20:30

Muziekgebouw aan 't IJ

HOLLAND FESTIVAL PROMS

Sinta Wullur, Kate Moore, Lucas & Arthur
Jussen, Tom Jenkinson, James McVinnie,
The Nile Project

ZA 24.6 – vanaf 15.00

Het Concertgebouw

Hoofdbegunstiger:
FONDS21

A
M
O
D
O

BankGiro Loterij | **FONDS**

Rabobank